

รายงาน

ของ

คณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

เรื่อง การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง
(ระยะที่ ๑ ระดับหลักการและสาระสำคัญ)

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน
เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ

ความพิสดาร

ที่ (สปช) ๒๖/๒๕๕๘

(สำเนา)

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๗/ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
กราบเรียน ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานของคณะกรรมการ จำนวน ๑ เล่ม
๒. รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง จำนวน ๑ เล่ม
(ระยะที่ ๑ ระดับหลักการและสาระสำคัญ)

ตามที่ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗
ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ วรรคสาม (๑๒) คณะกรรมการคณะนี้
ประกอบด้วย

๑. นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานกรรมการ
๒. นางอุบล หลิมสกุล	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นางฉิมพร กองสอน	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายรัฐติ วุฑฒิโกวิท	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายปรีชา บุตรศรี	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายพิไลเดช ปิ่นประทีป	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นางศิรินา ปวโรฬารวิทยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๐. นางภัทริยา สุมะโน	โฆษกกรรมการ
๑๑. นายภาสพล แก้วประพาฬ	กรรมการ
๑๒. นางกัญญ์รัฐญาณม์ ภูสวาสดี	กรรมการ
๑๓. นางกอบแก้ว จันทร์ดี	กรรมการ
๑๔. นายกิตติภณ พุ่งกลาง	กรรมการ
๑๕. นางกุไชหมีะวันชาพีหนะ มนูญทวี	กรรมการ
๑๖. นายโกเมศ แดงทองดี	กรรมการ
๑๗. นายจิรวุฒน์ เวียงดำน	กรรมการ
๑๘. นายเฉลิมพล ประทีปะวนิช	กรรมการ
๑๙. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๒๐. นางพันธุ์ทิพย์ สายสุนทร	กรรมการ
๒๑. นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา	กรรมการ

๒๒. พลตำรวจตรี ขจร สัยวัตร์	กรรมการ
๒๓. พลเอก ชูศิลป์ คุณาไทย	กรรมการ
๒๔. นายธีรศักดิ์ พานิชวิทย์	กรรมการ
๒๕. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	เลขานุการคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่องการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง (ระยะที่ ๑ ระดับหลักการและสาระสำคัญ) เสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อให้โปรดนำเสนอที่ประชุมสภาพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) อำพล จินดาวัฒน์

(นายอำพล จินดาวัฒน์)

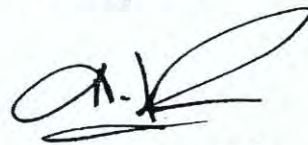
ประธานกรรมการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส

สำนักกรรมการ ๓

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๗๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๗๘

สำเนาถูกต้อง

(นายสาธิต ประเสริฐศักดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๓

มณฑิชา ร้าง/ทาน
อำพรพันธุ์ /พิมพ์

รายงาน

คณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส สภาปฏิรูปแห่งชาติ พิจารณาศึกษาเรื่อง การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง (ระยะที่ ๑ ระดับหลักการและสาระสำคัญ)

ตามที่ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส และการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๗ วันจันทร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ ได้เห็นชอบวิสัยทัศน์ประเทศไทย และวาระการปฏิรูป จำนวน ๓๖ เรื่อง และวาระการพัฒนา จำนวน ๗ เรื่อง และได้มอบหมายให้คณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส จัดให้มีการศึกษา เรื่อง การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ วรรคสาม (๑๒) โดยมีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภามอบหมาย นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาการศึกษาเรื่อง การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง เสร็จแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาให้สภาปฏิรูปแห่งชาติทราบ ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ วรรคท้าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. วิธีการพิจารณาศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการปฏิรูประบบที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ทำหน้าที่รวบรวมดำเนินงาน และยกร่างข้อเสนอเรื่องการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

๑.๒ คณะอนุกรรมการปฏิรูประบบที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ได้ทำการทบทวนเอกสาร และรวบรวมข้อเสนอแนะจากหน่วยงานและเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เสนอต่อคณะกรรมการการปฏิรูปสังคมฯ ระหว่างวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ ถึง วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ จำนวน ๒๕ เรื่อง (รายละเอียดปรากฏในรายงานข้อเสนอ)

๑.๓ ยกร่างกรอบแนวคิดเบื้องต้น เสนอต่อคณะกรรมการการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

๑.๔ จัดเวทีสังเคราะห์ของคณะกรรมการการปฏิรูปด้านสังคมฯ ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ โดยทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ (สปส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิสัมพันธ์ และมีผู้เข้าร่วมจากและขบวนองค์กรภาคประชาชนกว่า ๑๐ เครือข่าย กว่า ๕๐๐ คน เข้าร่วมร่วม เพื่อให้ผู้แทนทุกภาคส่วนให้ความเห็นต่อทิศทางปฏิรูป

๑.๕ ลงพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนกับแกนนำพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งในหลายประเด็น ในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๗ ที่ตำบลบัวใหญ่ อ.น่าน้อย จ.น่าน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยองค์กรชุมชน ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน่าน้อย และตัวแทนองค์กรชุมชนจากจังหวัดน่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนจำนวน ๕๐๐ คน ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนในเวทีเสวนา และการศึกษาพื้นที่รูปธรรมการจัดการที่ดินทำกิน แหล่งน้ำและระบบเกษตรอินทรีย์

๑.๖ เข้าร่วมการประชุมวาระการปฏิรูปที่สำคัญและแนวทางการบริหารจัดการของสภาปฏิรูปแห่งชาติ ที่นำเสนอโดยคณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลมาปรับกรอบแนวคิดและสาระสำคัญ

๑.๗ คณะอนุกรรมการปฏิรูประบบที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่นและสังคม จัดทีมทำงานเป็น ๔ ชุด เพื่อจัดทำรายละเอียดข้อเสนอการปฏิรูป ที่ประกอบด้วย เหตุผลและความสำคัญ การดำเนินงานที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการ หลักการหรือแนวทางสำคัญที่ควรจะเป็น (ทั้งเชิงทฤษฎี และหลักสากล) ข้อเสนอระดับหลักการและสาระสำคัญ รูปแบบและวิธีการดำเนินการที่สำคัญ โดยเฉพาะกลไกบริหารจัดการ และวิธีการดำเนินงาน

๑.๘ จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากองค์กร ภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาข้อเสนอและแนวทางปฏิรูประบบ เพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง เมื่อวันที่ ๗-๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๙ นำเข้าสู่การพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส เมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปสังคมฯ ได้ให้ความเห็นชอบให้นำเสนอรายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง (ระยะที่ ๑ ระดับหลักการ และสาระสำคัญ) ต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ

๒. ผลการพิจารณาศึกษา

๒.๑ หลักการและเหตุผล

๒.๑.๑ ตลอดระยะเวลาประมาณ ๑๒๐ ปีที่ผ่านมา อำนาจของรัฐไทยถูกจัดโครงสร้างไว้ในลักษณะรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง โดยมีรัฐบาลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของระบบบริหารราชการแผ่นดินอันประกอบด้วย กระทรวงทบวงกรมครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ และมีอำนาจบริหารจัดการสังคมในทุกขอบเขตทุกปริมณฑล ระบอบการปกครองแบบรวมศูนย์ดังกล่าวเคยมีคุณูปการใหญ่หลวงในการปกป้องแผ่นดินไทยให้รอดพ้นจากลัทธิล่าอาณานิคม อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติช่วงระยะผ่านจากสังคมจารีตสู่สมัยใหม่

เมื่อเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมได้ทำให้การบริหารจัดการประเทศแบบสั่งการจากข้างบนลงมากลายเป็นเรื่องไร้ประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สลับซับซ้อนขึ้น กระทั่งในหลาย ๆ กรณีได้กลายเป็นเหตุแห่งปัญหาเสียเอง และได้สร้างความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านการเงินภาษี ด้านสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะของรัฐ เป็นต้น

โครงสร้างอำนาจที่ถือเอารัฐเป็นตัวตั้งและสังคมเป็นตัวตาม ยังเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะมันทำให้การเติบโตของประชาสังคมที่จะทำหน้าที่ควบคุมกำกับรัฐเป็นไปได้ยาก ประชาชนพลเมืองจำนวนมากถูกทำให้เคยชินกับความเฉื่อยเนือยเรื่องส่วนรวม บ่มเพาะความคิดหวังพึ่งและขยายตลาดกลัวที่จะแสดงพลังของตน ในอีกด้านหนึ่ง การควบคุมบ้านเมืองโดยศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางได้ทำให้ท้องถิ่นอ่อนแอ ประชาชนอ่อนแอ กระทั่งดูแลตัวเองไม่ได้ในหลาย ๆ กรณี โครงสร้างการปกครองแบบสั่งการ

จากเบื้องบนได้มีส่วนทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่นในหลายที่หลายแห่ง ผู้คนในท้องถิ่นต้องสูญเสียทั้งอำนาจในการจัดการชีวิตตัวเอง สูญเสียทั้งศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมของตน

นอกจากนี้การดำเนินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง โดยเพิกเฉยต่อความเรียกร้องต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ก็ยิ่งส่งผลให้ท้องถิ่นไร้อำนาจในการจัดการเรื่องปากท้องของตน กระทั่งเข้าไม่ถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เมื่อสังคมถูกทำให้อ่อนแอ ท้องถิ่นถูกทำให้อ่อนแอ และประชาชนจำนวนมากถูกทำให้อ่อนแอ ปัญหาที่ป้อนกลับมายังศูนย์อำนาจจึงมีปริมาณท่วมท้น การที่กลไกแก้ปัญหาในระดับล่างมีไม่พอ ทำให้รัฐบาลทุกรัฐบาล ล้วนต้องเผชิญกับสภาวะข้อเรียกร้องที่ล้นเกินจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งยิ่งทำให้ขาดทั้งประสิทธิภาพและเสถียรภาพในการทำงาน

— สถานการณ์ดังกล่าวได้ถูกซ้ำเติมให้เลวลงด้วยเงื่อนไขของยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบ ไร้พรมแดนเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญ ระบบการค้าเสรีและการลงทุนเสรีทำให้ประเทศไทยมีอำนาจลดลงในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ ขณะที่กลไกตลาดกลับมีอำนาจมากขึ้นในการกำหนดชะตากรรมของประชาชน การที่ไทยยังคงรวมศูนย์อำนาจบังคับบัญชาสังคมไว้อย่างเต็มเปี่ยม แต่กลับมีอำนาจน้อยลงในการปกป้องสังคมไทยจากอิทธิพลข้ามชาติ และมีอำนาจน้อยลงในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนนั้น นับเป็นภาวะวิกฤตที่คุกคามชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นแทบจะป้องกันตนเองไม่ได้เลย เมื่อต้องเผชิญกับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีทุนมากกว่า มีเทคโนโลยีสูงกว่าหรือมีระบบบริหารจัดการที่เหนือกว่าอย่างสิ้นเชิง

เหตุผลข้างต้น การปฏิรูปจึงควรต้องเป็นกระบวนการเดียวกันกับการขยายและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยแบบถกแถลงนอกเหนือจากการอาศัยระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน อันเป็นรูปแบบหลักอยู่ในปัจจุบัน โดยมีเจตจำนงอยู่ที่การปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งประกอบส่วนขึ้นเป็นองค์รวมของประชาชนทั้งประเทศ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถจัดการชีวิตและชุมชนของตนเองได้มากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การตัดสินใจ การวางแผน การใช้ทรัพยากรและการดำเนินการที่อาจเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน

๒.๑.๒ ในการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง เป็นการดำเนินงานตามวาระการปฏิรูปที่สำคัญและแนวทางการบริหารจัดการของสภาปฏิรูปแห่งชาติที่นำเสนอโดยคณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย และยังคงสอดคล้องกับร่างรัฐธรรมนูญ ที่คณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งในเรื่อง ความเป็นพลเมืองและหน้าที่ของพลเมือง สิทธิและเสรีภาพของบุคคล การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และการกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น

๒.๑.๓ แนวคิดและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องพลังพลเมือง และชุมชนเข้มแข็ง : ในการปฏิรูปประเทศไทย เรื่องใหญ่คือการลดความยากจน ลดความอยุติธรรม การขาดธรรมาภิบาล ลดความเหลื่อมล้ำที่มีสาเหตุมาจากโครงสร้างเชิงอำนาจ ไม่ใช่เวรกรรมแต่ชาติปางก่อน นั่นคือรัฐกับเงินมีอำนาจมาก ประชาชนมีอำนาจน้อย ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ฉะนั้น การปฏิรูปประเทศไทย คือ การลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชนและชุมชน จะแก้ไขความยากจนและความอยุติธรรมได้ จะไม่นำไปสู่ความรุนแรง แก้ไขความขัดแย้ง สามารถปฏิรูปได้ด้วยสันติวิธี

จ. ในการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับชาติ ๑๑ ก.ย.๒๕๕๖ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปประเทศไทยโดยภาคประชาชน โดยเสนอให้สภาองค์กรชุมชนควรทำงานกับประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิด ๓ พลัง คือ

(๑) พลังที่ประชาชนมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง มีศักดิ์ศรีความเป็นคน เป็นการปลดปล่อยคนทั้งประเทศ และมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ

(๒) พลังการจัดการ มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ การจัดการคือการที่ทำให้สิ่งที่เป็นไปได้นั้นเป็นไปได้ ประชาชนต้องจัดการเป็น หากจัดการเป็นแล้วสามารถจัดการเรื่องสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเรื่องต่าง ๆ ได้ เป็นการเพิ่มสมรรถนะในทุกๆ เรื่อง

(๓) พลังการพัฒนานโยบาย ที่เป็นนโยบายที่ดีต่อภาคประชาชนหรือประเทศไทย ให้ประชาชนนำ นักการเมืองตาม ถ้านักการเมืองอยากทำอะไรดี ๆ จะทำให้เรื่องดี ๆ เกิดขึ้น นับเป็นเรื่องใหญ่มากที่สภาฯ จะไปเสริม ๓ สิ่งเหล่านี้ในชุมชนถือเป็นนวัตกรรมที่ช่วยกันขับเคลื่อนอย่างมีสันติวิธี ที่เป็นพื้นฐานของสังคมไทย เป็นช่องทางที่เราจะเดินไป”

๒.๑.๔ กรณีศึกษาในต่างประเทศ

๒.๑.๔.๑ กรณีศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์ ชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่เพียง ๔-๕๐๐ คน สามารถจัดการตนเองได้อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริการสาธารณะ การคมนาคม ความปลอดภัย การทำมาค้าขาย การจัดการการท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวก การสื่อสารชุมชน ฯลฯ โดยรัฐส่งเสริม สนับสนุน เอื้ออำนวยให้ชุมชนจัดการตนเองได้ ไม่รบกวนอำนาจเอาไปบริหารจัดการเองเสียทั้งหมด การท่องเที่ยวในชุมชนจัดการเองโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นที่พัก การบริการแหล่งท่องเที่ยว อาหาร และบริการอื่น ๆ ไม่ปล่อยให้คนภายนอกเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของคนภายนอก โดยใช้ชุมชนเป็นเพียงแค่ “สินค้าเพื่อการท่องเที่ยว” เท่านั้น

๒.๑.๔.๒ กรณีศึกษาในประเทศสวีเดน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง โดยให้ความสำคัญต่อ ๕ เรื่อง ได้แก่

(๑) การพัฒนาประชาธิปไตยโดยชุมชน ทั้งประชาธิปไตยโดยทางตรง และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองให้ได้มากที่สุด

(๒) การจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยชุมชน

(๓) การจัดบริการสาธารณะพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษา สาธารณสุข คมนาคม การสื่อสาร ความปลอดภัย

(๔) การส่งเสริมวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การอาชีพที่เป็นพื้นฐานและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

(๕) การส่งเสริม “ความเป็นชุมชน” คือการอยู่ร่วมกัน รวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทุกข์ร่วมสุข

๒.๑.๕ นิยามและยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง

๒.๑.๕.๑ ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึงการที่ประชาชนรวมตัวกันด้วยจิตสำนึกร่วมกัน มีบทบาทและขีดความสามารถในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตน บนพื้นฐานของสิทธิร่วมกัน อย่างเท่าเทียมและพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยองค์กรและเครือข่ายในแนวราบ มีกลไก กระบวนการ และกิจกรรมหลากหลายที่กลุ่มชุมชนจัดขึ้นในลักษณะหุ้นส่วนที่เกิดจากความรัก ความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกันเป็นองค์รวม

๒.๑.๕.๒ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔ ประกอบด้วย ๓ แนวทางหลัก ได้แก่

(๑) การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ที่ต้องมีการส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

(๒) การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน โดยการสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์และพัฒนาระบบเครือข่าย ส่งเสริมภาคการผลิตและบริการในการเคลื่อนย้ายเครื่องจักรหรือกิจกรรมบางส่วนไปสร้างอาชีพและการจ้างงานในท้องถิ่นและพื้นที่ห่างไกล ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง สร้างระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน สร้างผู้ประกอบการใหม่ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่าง ๆ และ

(๓) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน โดยสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต รวมทั้งกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนกลไกชุมชนและเครือข่ายในการจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับการผลิตเพื่อการยังชีพของชุมชนอย่างเป็นธรรม เสริมสร้างองค์ความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นภาคีหลักในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง ให้ชุมชนในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และมีการใช้และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรมและยั่งยืน

๒.๑.๕.๓ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนจัดการตนเองได้ มี ๓ ประการ คือ

(๑) การเพิ่มสิทธิ อำนาจและทรัพยากรที่ชุมชนควรพึงเป็นเจ้าของ (Right/Authority/Power/Resources)

(๒) ความสามารถในการจัดการตนเอง (Capacity/Ability) และ

(๓) การส่งเสริมสนับสนุน เสริมพลัง ขจัดอุปสรรค และปกป้องคุ้มครอง ให้ชุมชนจัดการตนเองได้ (Promotion/Support/Empower/Obstacle Reduction/Protection)

๒.๑.๕.๔ เวทีสัญญาณของคณะกรรมการปฏิรูปด้านสังคม ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ เห็นตรงกันว่า หัวใจของการปฏิรูปประเทศไทยอยู่ที่ “ปฏิรูปสังคมชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง” วิธีการปฏิรูปต้องปฏิรูปความสัมพันธ์จากแนวคิดมาเป็นแนวราบ จัดให้มีการรวมกันคิดรวมกันทำในทุกพื้นที่ชุมชน ในทุกองค์กร และในทุกประเด็น โดยจำเป็นต้องปฏิรูปไปที่โครงสร้างอำนาจ โดยคืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง ในรูปของชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง โดยการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษาและประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปสู่สังคมคานตีสุข ซึ่งมีข้อเสนอสำคัญ ๖ ประการคือ

(๑) ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการบริหารและพัฒนาประเทศ สร้างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงอำนาจ โครงสร้างการปกครอง กระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ชุมชนท้องถิ่น มีระบบให้ได้ผู้เข้ามาบริหารชุมชนและบ้านเมืองที่ดีและมีคุณภาพ

(๒) มีระบบและกลไกที่หนุนเสริมชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีอำนาจในการกำหนดอนาคตกันเอง สามารถจัดการ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม มีระบบสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมในทุกมิติ โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

(๓) ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสนอให้มีกลไกเพื่อการขับเคลื่อนใน ๓ ระดับ คือระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการและระดับพื้นที่โดยมีตัวแทนจากชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยรัฐต้องมีการสนับสนุนให้เกิดกองทุนการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ปรับระบบภาษีที่เอื้อต่อการสร้างเศรษฐกิจชุมชน และมีระบบที่ป้องกันการผูกขาดของอำนาจทางการเมืองและป้องกันอิทธิพลที่จะไปทำลายชุมชนด้วย

(๔) เสนอให้มีสภาพการเมืองในทุกระดับ เป็นกลไกของประชาชนที่ใช้อำนาจประชาธิปไตยทางตรง ทำหน้าที่กำหนดทิศทางพัฒนาชุมชนและสังคม จัดทำข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสังคมเป็นกลไกในการเฝ้าระวังติดตามการทำงานอย่างเกะกะติด

(๕) จัดตั้งกลไกภาคประชาชนทำหน้าที่คู่ขนานและเชื่อมโยงการทำงานกับสปช. ติดตามข้อเสนอและขับเคลื่อนในส่วนที่เป็นหน้าที่ของภาคประชาชน และ

(๖) การปฏิรูปต้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์และคนไร้รัฐที่ดำรงอยู่ในขณะนี้อย่างจริงจัง โดยควรมีการกำหนดเขตคุ้มครองวัฒนธรรมเฉพาะในแต่ละกลุ่มได้

๒.๑.๖ องค์ประกอบของชุมชนที่มีผลต่อการปฏิรูประบบ

๒.๑.๖.๑ ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน ความเป็นชุมชนอยู่ที่ความร่วมมือกัน ความเป็นกลุ่มก้อนหรือความเป็นชุมชนทำให้กลุ่มมีศักยภาพสูงมากเพราะเป็นกลุ่มก้อนที่มีวัตถุประสงค์ร่วม มีความรัก มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบที่ประกอบด้วย คน (People) ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) อาณาบริเวณ (Area) มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ตลอดจนแบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน (Pattern of Community Life) ซึ่งหากจำแนกกลุ่มในชุมชน จำแนกได้เป็น **กลุ่มปฐมภูมิ** (primary group) ประกอบด้วยคนจำนวนน้อยที่มีการตอบโต้กันโดยตรง สมาชิกรู้จักคุ้นเคยเป็นส่วนตัว ติดต่อสัมพันธ์กันหลายด้าน เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว คนในหมู่บ้าน **กลุ่มทุติยภูมิ** (secondary group) สมาชิกกลุ่มไม่มีความผูกพันกัน เป็นส่วนตัว สัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ เช่น กลุ่มคณะทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สมาคม สมาชิกอาจน้อยหรือมากก็ได้ และองค์การ (formal organization) กลุ่มขนาดใหญ่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อสังคมสมัยใหม่เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล โรงงาน บริษัท หน่วยราชการพรรคการเมือง เป็นต้น

๒.๑.๖.๒ ชุมชนท้องถิ่นพื้นฐาน ได้แก่ (๑) ชุมชนชนบท ชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล เหล่านี้คือชุมชน รูปแบบดั้งเดิมที่เห็นทั่วไปในชนบททุกภาคของประเทศ (๒) ชุมชนเมืองแบบดั้งเดิมหมายถึงชุมชนแออัดสลัม และชุมชนจัดตั้งตามระบบการปกครองของเทศบาล อันเป็นลักษณะทั่วไปของชุมชนในเมือง ซึ่งขณะนี้กำลังมีการขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว

๒.๑.๖.๓ ชุมชนท้องถิ่นสมัยใหม่ โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ได้แก่ (๑) ชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนชนเมือง ชุมชนคอนโดมิเนียม ชุมชนชาวแฟล็ตและชุมชนอพาร์ทเมนท์ (๒) ชุมชนโรงงาน (๓) ชุมชนสำนักงานหรือออฟฟิศ

๒.๑.๖.๔ ชุมชนเชิงความสัมพันธ์อื่น ๆ ได้แก่ (๑) ชุมชนเสมือนจริง ชุมชนไซเบอร์ ชุมชนทางคลื่น เหล่านี้เป็นชุมชนที่มีสายสัมพันธ์ติดต่อกันอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งซ้อนทับไปกับชุมชนรูปแบบอื่น และ (๒) ชุมชนรูปแบบ เฉพาะอื่น ๆ อาทิ ชุมชนชายแดน ชุมชนชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนชายขอบ ฯลฯ

๒.๑.๖.๕ อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของชุมชน ที่มีผลต่อชุมชนเข้มแข็งเรียกว่าเป็น “จุดพลัง” ในการขับเคลื่อนชุมชน ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๒ แสดงจุดพลังในการขับเคลื่อนชุมชน

๒.๓ วัตถุประสงค์

ให้ได้ข้อเสนอการปฏิรูประบบและกลไกที่หนุนให้ชุมชนจัดการตนเองร่วมกับรัฐได้ ฟังตนเองได้ เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๒.๔ กรอบความคิดรวบยอด หลักการและสาระสำคัญ

กรอบความคิดรวบยอดปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

ระบบและกลไก

- สิทธิชุมชน
- สภาองค์กรชุมชน
- สภา/สมาคมพลเมือง
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
- สถาบันพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนใต้
- การมีส่วนร่วมใน อปท.
- ธรรมนูญชุมชน
- แผนแม่บทชุมชน

ระบบและกลไก

- สัมมาชีพชุมชน, วิสาหกิจเพื่อสังคม, วิสาหกิจชุมชน, SME
- การเงินฐานรากและสหกรณ์
- กลไกทุนสร้างศักยภาพทางธุรกิจ CBA (Community Business Administration)

ระบบและกลไก

- โฉนดชุมชน
- ธนาคารที่ดิน
- ป่าชุมชน
- ธนาคารต้นไม้เพื่อชุมชน
- ทบพวน แก่ภัยทภัย มติกรม.
- ฐานข้อมูลทุนชุมชน, ศูนย์การเรียนรู้
- กลไกวัฒนธรรม, วิจัย/วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนวัตกรรม

ระบบและกลไก

- กองทุนสวัสดิการชุมชน
- กองทุนต่างๆ
- กิจกรรมสาธารณะต่างๆ สุขภาพ, การเรียนรู้, ความปลอดภัย, ยุติธรรม เป็นต้น

กรอบปฏิรูปสังคม (ปรับปรุง ๑๓ก.พ. ๕๘)

๒.๕ สรุปข้อเสนอการปฏิรูป ระดับหลักการและสาระสำคัญ

ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังของการปฏิรูปเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งเกิดรูปธรรมของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จำทำให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง และเกิดกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งภาครัฐ และ ภาคเอกชน ในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ รวม ๔ ประการ คือ

- ๑) การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยทางตรง และประชาธิปไตยชุมชน ทำให้ชุมชนมีสิทธิชุมชน ความเป็นเจ้าของและสามารถจัดการตนเองร่วมกับภาครัฐและทุกภาคส่วนในสังคมได้
- ๒) การทำให้ชุมชน สามารถจัดการทุนชุมชนโดยชุมชน ในเรื่อง ทรัพยากร วัฒนธรรม ทุนทางปัญญา
- ๓) การสร้างหลักประกันทางสังคมที่เท่าเทียมให้กับชุมชน ในด้านสวัสดิการชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมจัดบริการสาธารณะ
- ๔) การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน การทำให้เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งและยั่งยืน

คณะกรรมการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส จึงมีข้อเสนอเชิงหลักการเพื่อการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ ดังต่อไปนี้

ผลสัมฤทธิ์ที่ ๑ การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยทางตรง และประชาธิปไตยชุมชน ทำให้ชุมชนมีสิทธิชุมชน ความเป็นเจ้าของและสามารถจัดการตนเองร่วมกับภาครัฐและทุกภาคส่วนในสังคมได้ โดยมีข้อเสนอเชิงหลักการ ได้แก่

- ๑.๑ การผลักดันเรื่องสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ ให้มีสภาพบังคับใช้ โดยดำเนินการให้ มีกฎหมายสิทธิชุมชนกำหนดความชัดเจนด้านสิทธิและพิทักษ์สิทธิของชุมชน
- ๑.๒ การเพิ่มบทบาทของสภาองค์กรชุมชน และให้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการตนเองของชุมชน
- ๑.๓ การสร้างโครงสร้างและกระบวนการของความเป็นพลเมือง เพื่อให้เกิดประชาธิปไตยชุมชน ในรูปแบบของสภาพลเมืองหรือสมัชชาพลเมือง
- ๑.๔ การเพิ่มบทบาท ภารกิจ ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนให้เป็นกลไกสำคัญในระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง
- ๑.๕ การผลักดันให้เกิด พรฎ. จัดตั้งสถาบันฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลสัมฤทธิ์ที่ ๒ การทำให้ชุมชน สามารถจัดการทุนชุมชนโดยชุมชน ในเรื่อง ทรัพยากร วัฒนธรรม ทุนทางปัญญา โดยมีข้อเสนอเชิงหลักการ ได้แก่

- ๒.๑ การผลักดันเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ทุนทางปัญญา และความรู้ไว้ในรัฐธรรมนูญ และ มีกฎหมายบัญญัติเพื่อกำหนดสิทธิและพิทักษ์สิทธิของชุมชน

๒.๒ การผลักดัน พ.ร.บ.สิทธิร่วมชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร (โฉนดชุมชน) เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรที่ดิน ของคนยากจน และผู้ได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายและกฎหมายเดิม โดยพิจารณาเพื่อการรองรับสิทธิการใช้ที่ดินของผู้เดือดร้อนในลักษณะสิทธิร่วมของชุมชน

๒.๓ การผลักดัน พ.ร.บ.ธนาคารที่ดิน เพื่อดำเนินการสนับสนุนด้านการเงินให้กับเกษตรกรเพื่อป้องกันที่ดินหลุดมือ และเพื่อการจัดหาที่ดินให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์

๒.๔ การผลักดัน พ.ร.บ.การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ (ป่าชุมชน) เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมชุมชนในลักษณะ “ รัฐร่วมราษฎร์ ” ในการจัดการป่าไม้เพื่อความยั่งยืน

๒.๕ การผลักดัน พ.ร.บ.ธนาคารต้นไม้โดยชุมชน เพื่อเป็นการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการขยายพันธุ์ให้กับชุมชน

๒.๖ การเสนอให้มีมติ ครม.การจัดตั้งสถาบันเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากร โดยมีหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทและการสนับสนุนเตรียมความพร้อมและดำเนินการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับรัฐ และการทำหน้าที่ในทางวิชาการ การสื่อสาร เผยแพร่การจัดการทรัพยากรโดยชุมชน

๒.๗ ศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ ในการนำหลักการมีส่วนร่วมและหลักสิทธิชุมชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยปรับปรุงกฎหมายเดิมให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ , พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ , พ.ร.บ.สงวนคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้มีกฎหมายที่ทันสมัยในการเอื้ออำนวยการแก้ไขปัญหาและมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชนได้อย่างชอบด้วยกฎหมาย

๒.๘ การมีและใช้กลไกวัฒนธรรม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ทูตทางปัญญา และความรู้

ผลสัมฤทธิ์ที่ ๓ การสร้างหลักประกันทางสังคมที่เท่าเทียมให้กับชุมชน ในด้านสวัสดิการชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมจัดบริการสาธารณะ โดยมีข้อเสนอเชิงหลักการ ได้แก่

๓.๑ รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นหุ้นส่วนสำคัญกับประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และส่งเสริม สนับสนุนประชาชนให้มีการบริหารจัดการระบบสวัสดิการชุมชนที่ดี อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงานระบบสวัสดิการชุมชนและระยะเปลี่ยนผ่านในการที่จะพัฒนาไปสู่การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รัฐบาลควรมีการสมทบงบประมาณให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพในการขยายพื้นที่และสมาชิกรวมทั้งองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๓.๒ ออกพระราชบัญญัติสวัสดิการชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานของระบบสวัสดิการชุมชน

ผลสัมฤทธิ์ที่ ๔ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน การทำให้เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีข้อเสนอเชิงหลักการ ได้แก่

๔.๑ ผลักดันให้เกิดระบบสัมมาชีพชุมชน โดยการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมสนับสนุนสัมมาชีพชุมชน ให้เป็นองค์กรของรัฐในลักษณะองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงสนับสนุนส่งเสริมให้ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานล่าง ให้มีการประสานงานและบูรณาการพลังของภาครัฐกิจ และชุมชน อย่างมีเป้าหมายร่วมกันโดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้ง

๔.๒ ร่วมผลักดัน พ.ร.บ.วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อพัฒนาระบบและพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจเพื่อสังคม

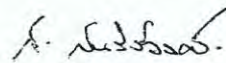
๔.๓ ศึกษาทบทวนการดำเนินการตาม พ.ร.บ.วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งสร้างแนวทางการปฏิรูปการเงินระดับฐานราก และ สหกรณ์

๔.๔ สร้างกลไกหนุนสร้างศักยภาพทางธุรกิจ CBA (Community Business Administration)

๓. ข้อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ

คณะกรรมการปฏิรูปสังคมฯ จึงขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่อง การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๓๑ (๑) และสอดคล้องกับวาระการปฏิรูปที่สภาปฏิรูปแห่งชาติให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

จึงเห็นสมควรเสนอให้สภาปฏิรูปแห่งชาติได้โปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการและสาระสำคัญการปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้คณะกรรมการปฏิรูปสังคมฯ ได้นำไปพัฒนาข้อเสนอวิธีการและกระบวนการปฏิรูปพร้อมแผนการดำเนินการ (Road Map) เพื่อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาอีกครั้งหนึ่งภายในเวลาไม่เกิน ๓ เดือน

(นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์)

เลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูป